

זמן קצר אחרי מלחמת ששת הימים, הירצה יועצו של ראש-הממשלה לעניינים ערביים, שמואל טוליאנו, בפני חוג סגור של פקידי דים בכירים. את סקירתו על השפעת ה- מלחמה על ערביי ישראל סיכם בהערכה, כי בעתיד צפויה פעילות מתחרתית בקרב הנוער הערבי הישראלי.

כי התוצאות הפסיכולוגיות של ההתמוטטות העולם הערבי, ביוני 1967, והוויכוח על עתיד השטחים המוחזקים, הטביעו חותם עמוק על יחסי יהודים וערבים בישראל. לי- ערבים רבים בישראל נידמה היה כי עליהם מוטלת החובה לנקות את הכבוד הלאומי. ואילו בעיותיו החמורות של המשכיל ה- ערבי הצעיר, שהעסיקו חוגים רבים בישר- אל — נשכחו.

תהליך מתגבר? השבוע נידמה היה, כי כל התהליכים המדויגים האלה הבשילו את פריהביאושם שלהם. המשטרה עצרה ארבעה עצירים מבני הכפר טירה שב- משולש, שהואשמו בכך, כי בחסות מועדון הספורט המקומי התארגנו כתא מחתרתי, אשר קיבל הדרכה, נשק ויעדי-פעולה מ- איש אל-פתח בשכם. אחד מבין הארבעה

מניח-הפצצה ב"מרכז" מסארווה פרייביאושים

אף הואשם בהנחת הפצצה בקולנוע מרכז. האם תוכיח שנת תשכ"ט שזהו תהליך אשר יכול רק להתגבר ולהתרחב? התשובה לסכנה זו אינה יכולה להיות משטרתי-בלשית בלבד. המאמצים לחיזוק הגשר בין יהודים וערבים בתוך המדינה, שהוקפאו בשנה האחרונה, חייבים להתחדש. כי בין השאר, ערבים אלה הם גם גשר חיוני אל העולם הערבי.

מפלגות הצעה מחוכמת

אחורי-החסימה יוגדל — כימעת בוודאות — לפני הבחירות לכנסת הבאה. זה, על פי חישובים של ראשי מע"י, יחסל את ה- סיעות הקטנות. אבל מה הלאה? למה להש- איר למפלגות הגדולות האחרות חלק כה נכבד בכנסת השמינית, התשיעית וכ"ז? את בעיית ה-זאת מתכנתת מע"י לפ- תור על-ידי שינוי שיטת הבחירות. אילו ניתן לה, היתה משהה אותה בצורה שלא תאפשר כימעת בחירת אף מועמד של מפ- למה אחרת. בכל איזור-בחירה היה המועמד שלה זוכה ברוב — וכל יתר הקולות היו הולכים או לאיבוד.

אך לכך התנגדו אותן מפלגות. לכן הועל- תה ועדה הצעה מחוכמת יותר, שעיובה על-ידי ועדה בראשותו של דוב יוסף: שלוב השיטה הקיימת ושיטת הבחירות-האיזוריות. אם המפלגות האחרות לא יסכימו לכך, מקיים ראשי מע"י כי בכנסת השביעית יהיה להם ממילא הרוב המוחלט שאפשר להם לחוקק כל חוק שיעלה על דעתם, על אפה והחממה של האופוזיציה המודולדת. ברצ- שיועבר חוק שינוי שיטת הבחירות, אפשר לצפות לעוד דור או שניים של שילטון מע"י ללא מצרים.

מלחמה

או מלחמת עצבים?

הרוסים דורשים נסיגה

האמריקאים לוחצים

מצרים מכינה את צבאה

בכל נסיון מסוג זה עילה לפעולה חמורה ביותר. האם גם הפעם?

מיתקפה פסיכולוגית

הגיון אומר, שגם מצרים וגם מדינות הפיקוד המזרחי אינן מוכנות לפתוח

ישראל לומר "לא" לחאשינגטון ב-1968? לכאורה — כן. למעשה — כימעת בלתי- אפשרי. כי ישראל תלויה כיום כלכלית ברצונה הטוב של ארצות-הברית. אולי לא כל-כך מבחינה כלכלית, או אפילו מבחינת אספקה בטחונית. אבל היא תלויה בה בי- בחינה הנוראה: כמגן נגד פלישה סובייטית.

אולטימטום רוסי?

יוד במהלך הקרבות של השנה שעברה, כפי שגילה לאחר-מכן ארתור גולדברג, הייתה קיימת סכנה ממשית ביותר של התערבות סובייטית נגד צה"ל. היא נימנעה רק מפני שגיוסון הסביר שלא יסבול זאת, והציע לקוסיגין מדיניות של "בלי ידיים". זה היה כאשר העולם כולו עמד לצידה של ישראל, מפני שהיא נאחזה בקורבן של נסיון ערבי לחסל אותה.

האם תהיה ארצות-הברית מוכנה לפרוש על ישראל אותה הגנת — מפני הסובייטים — כאשר המדובר בהחזקת שטחים ערביים כבושים, ולא בהגנה על עצם קיומה של המדינה היהודית?

אם תסרב ישראל להישמע לדרישות ארצות-הברית, שתיסוג מכל השטחים הכבד- שים — או מחלקם הגדול — ללא כל תמורה ערבית ממשית, האם יומר הנשיא ג'ונסון: "אם כן — תסתדרו עם הרוסים בעצמכם! אנתנו לא נסתכן במלחמת-עולם שלישית כדי לשמור על הכיבושים שלכם?"

לכאורה, יכולה או ברית-המועצות לתת אולטימטום לישראל, שעליה לסגת מהשט- חים הכבושים — אחרת תראה מוסקבה את עצמה חופשייה לתמוך פיסית במלחמה ערבית חדשה נגד ישראל. במיקרה כזה היא תכריז, מראש, כי מלחמה זו אין מטרתה לפגוע בגבולות ישראל שמלפני יוני 1967, או להביא לחיסול המדינה.

ומה יקרה במיקרה כזה — כשברור ש- ארצות-הברית לא תתערב?

שר החוץ עונה

בראיון טלוויזיוני בלונדון, נשאל השבוע שר-החוץ המצרי, מחמוד ריאד, אם קיימת סכנה של התחדשות המלחמה בעתיד הקרוב. הוא השיב: "המלחמה לא פסקה, מכיוון שישראל עדיין יושבת על אדמה ערבית וממשיכה במעשי תוקפנותה". שאל המראייין: "האם תשתתף ברית-המוע- צות מעשית בקרבות, במיקרה שיתחדשו?" ריאד, בהתרגשות: "לא, לא, ולא! הרי אמרתי: אין הסכם צבאי עם ברית-המועצות, לכן אין תווה הגנה משותפת". ההכחשה הדיפלומטית הוואת לא שמה קץ לניחושים. להיפך: אלה פרחו ביתר- שאת, לאור כמה צעדים חמורים של המדי- נות הערביות. בעיקר:

● **פינוי כל האוכלוסייה האזי- רחית של הערים, לאורך תעלת סואץ.** העיר סואץ עצמה, בה ישבו 350 אלף תושבים, פונתה כימעת לגמרי, ותוך ימים ייותרו בה רק 5000 פועלים חיוניים. איסמעיליה, קנטרה, סאיד, קיברית נראות מזמן כערי-רפאים, שרק חיליים מסתובבים בהן. למעשה, רק פורט-סעיד לא פונתה — כנראה מתוך הנחה, שכל עוד עיגון שם הצי הסובייטי לא תצו ישראל לפגוע בה.

● **הקמת הפיקוד המזרחי.** בפיקוד זה שותפות רון, עיראק סוריה וסעודיה, ו- מטחו יושב בדמשק. בעבר ראתה ישראל

ותרו לג'ונסון עוד ארבעה חודשים בבית הלבן... הוא בעל תחושה היס- טורית ורוצה להירשם בספרי ההיסטוריה כאדם אשר הביא להסדר עם ברית-המועצות. תקוותו כי הדבר ינתן לו במוחזק התיכון. כך כתב, ביום השישי האחרון עורך אל- אהרם חסניין היכל. זוהי, כנראה, ההערכה הרשמית של קאהיר. באיזו מידה היא גם תואמת את המציאות? שאלה חשובה עוד יותר: מה הסיכויים להסדר כזה?

היוזמה להיברות באה מצד הרוסים. הם הגישו לנשיא ארצות-הברית תוכנית בת ארבע נקודות לפיתרון הסיכסוך הישראלי- ערבי. יש אומרים, כי היוזמה היתה דווקא אמריקאית, אם כי בצורה מרומזת בלבד. שכן הנשיא ג'ונסון דחה בהתמדה את הלחץ האדיר לספק פאנטומים לישראל — ומה זה אם לא רמז לרוסים שלא הכל קפוא במרחב? לישראלי הממוצע, נראית התוכנית הרוסית כחלום-בלהות:

- צה"ל יסוג ללא-תנאי אל מאחורי ה- גבולות של ה-4 ביוני 1967.
- כוח מתוגבר של האו"ם יוצב לאורך גבולות אלה, ואי-אפשר יהיה לסלקו אלא בהחלטת האו"ם עצמו.
- מדינות-ערב יכריזו על ביטול מצב- הלוחמה בינו לבין ישראל.
- ארבע המעצמות הגדולות יערבו לגבולות ישראל ושכנותיה.
- כלומר: פחות-א-יותר חזרה לסטאטוס-קו- שמלפני מלחמת-ששת-הימים. הבעיות הגדו- לות של האיזור — פיתרון בעיית הפליטים הערביים, מעמדה של ירושלים, חופש-ה- מעבר בתעלת-סואץ ובמצרי-טיראן — יעלו לדיון בשלב מאוחר יותר, אם וכאשר יסתבר שהשלב הראשון יצר את התנאים המתאימים. מנכ"ל משרד החוץ גדעון רפאל הגיב על תוכנית זו בשבט-נפש, וניתן היה להניח, שלולי הצתיחות הדיפלומטיות היה משתמש במונח הצברי: בבליית!

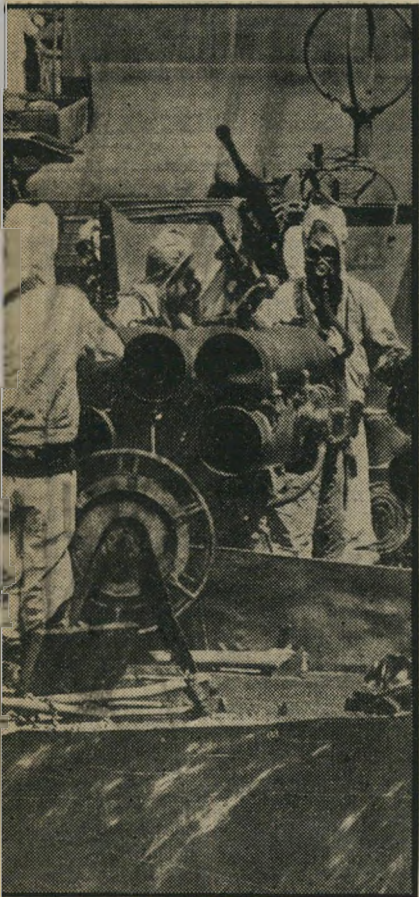
המרחב מול וייט-נאם

אבל לא די לומר בבליית, כדי שה- תוכנית תיעלם. היא המשיכה לעניין את הנשיא ג'ונסון, וראשי הסטייטס-דפארטמנט הזמינו את שגריר ישראל בוואשינגטון להביע עליה את דעתו.

על התגובה הישראלית ניתן ללמוד הרבה מן הכותרת הראשית הוזהה, שפירסמו ידעות אחרונות ומערב ביום השישי האחרון: "מחלוקת קריפה בין וואשינגטון לישראל". האמריקאים אומנם לא אמרו שהתוכנית הרוסית נראית להם כפיתרון טוב ומושלם; אבל עצם העובדה שהרוסים מוכנים לדבר על פיתרון מוסכם היא החשובה בעיניהם. אולי לא כל-כך בשביל מה שצפוי במרחב, כמו בשביל מה שהם רוצים להשיג בחיאט- נאם. תמורת לחץ אמריקאי על ישראל, תלחץ מוסקבה על האו"ם.

למעשה, כבר למחרת מלחמת-ששת-ה- ימים היה ברור, כי המפתח נתון בידי ה- אמריקאים. עסקנים עיוורים, ודמאגוגים של ארץ-ישראל השלמה, ניסו אמנם לטעת בלב האזרח את התחושה, כי אין כוח בעולם שיכול לאלץ את צה"ל לסגת מהתעלה או מהירדן. אבל אנשי-ביטחון-ומדיניות רציניים יותר ידעו, כי ברצו שארצות-הברית תחליט סופית כי צה"ל חייב לסגת — לא תהיה לממשל-ישראל כל ברירה; יהיה עליה לתת את ההוראה בהתאם.

הדבר כבר קרה בעבר — פעמיים: ב- 1950, כאשר נאלצו גייסותיו של יגאל אלון לסגת מאל-ערש; וב-1957, כאשר גייסותיו של משה דיין נאלצו לסגת מסיני. התוכל

כוננות?

ספינת-טילים מתוצרת סובייטית, בידי הצי הי- מצרי, המלח לבוש מדים ללוחמה כימית.

במלחמה נגד ישראל, בעתיד הקרוב. אבל אותה הגיון קובע, כי ידיה של ישראל אינן חופשיות לפתוח במלחמה נגד אותן מדינות: על מצרים פרושה חסותה של ברית-המוע- צות, ועל ירדן — זו של ארצות-הברית. המסקנה ההגיונית: כל הדיבורים על מלח- מה חדשה מיידית — אינם מעשיים. לעת-עתה עשויות להתרבות רק תקריות-הגבול.

אבל חשבון זה לא לוקח בחשבון גורם אחד: ברית-המועצות. ידיעה בעיתון ביריות גילתה, השבוע, שהרוסים מתכוונים לגשת בעתיד הקרוב ביותר לפתיחת תעלת-סואץ. זה אינו חייב להיות נכון. אבל יתכן גם שזו לא סתם המצאה.

הדבר היחיד שאפשר לנבא, בשלב זה, הוא שהערבים והרוסים יפתחו בימים הקרו- בים במערכת-תנופה, כדי להשיג את הסכמת ארצות-הברית לחיתורים ישראלים מרחיקי- לכת. בפרק זה תהייה ישראל נתונה במלחמה פסיכולוגית יותר מאשר במלחמה ממש.

אבל מה יקרה אם אמריקה לא תסכים להצעות הרוסיות? ובעיקר — מה יקרה אם אמריקה כן תסכים?